

СЛАВКО ГОРДИЋ

ЗАПИСИ О КЊИГАМА МИЛАНА ДЕДИНЦА, МАРКА РИСТИЋА, СКЕНДЕРА КУЛЕНОВИЋА И БОРИСЛАВА РАДОВИЋА

Нараштајне и поетичке блискости Милана Дединца и Марка Ристића бивају јак разлог за сврставање изабраних њихових текстова, као и одмеравање укупног значаја ових аутора, у исту књигу Антологијске едиције Десет векова српске књижевности.

У предговору приређивачице Биљане Мичић с насловом „Вреле прегршти емоција: о поезији Милана Дединца” дат је колико концизан толико и прецизан опис Дединчевог места и значаја у међуратној и поратној српској поезији и есејистици. У дослуху с интерпретацијама Марка Ристића, Свете Лукића, Радомира Константиновића, Радована Вучковића, Александра Јовановића и Петра Пијановића, предочена су изабрана Дединчева сродства с песницима из нашег и француског наслеђа (Бранко Радичевић, Лаза Костић и „генијални деран” Артур Рембо), потврђена знана тврдња да је песник припадао надреалистичком покрету више декларативно него стваралачки и дат вредносно диференциран суд о главним његовим творевинама – једној „антипоеми”, једној „поеми у прози” и једном (заробљеничком) својеврсном поетском дневнику. У закључној оцени Биљане Мичић читамо како, упркос осцилацијама, најбоља места у овом песништву „имају довољно уметничке снаге да успоставе дијалог са савременим читаоцима”.

Што целовито, што у одломцима, представљене су у овој књизи четири Дединчеве познате песничке творевине и четири есеја. Од горе поменутих критичара, привилегован је Света Лукић – огледом „Дединчева стваралачка искуства”.

По налазима Биљане Мичић, оно што и данас зрачи из дела и деловања Марка Ристића, песника и прозног писца, критичара и

есејисте, те главног теоретичара београдског надреалистичког покрета, јесте његова рана критика, поема „Турпитуда”, лирски сегменти антиромана *Без мере* и „чудесни есеј” с насловом „Из ноћи у ноћ”, који је надахнуто узвеличао пре шест деценија и пословично одмерени Драган М. Јеремић. Пре овог закључка Биљана Мичић у предговору „Између одбране и оптужбе: Марко Ристић” језгровито оцртава стваралачку и естетичко-идеолошку путању од пишчевих првотних модернистичких корена, преко искључивости надреализма, до потоњег разводњавања „у маглама компромиса и прилагођавања”. У складу с реченим, као и са увидом у туђа релевантна гледишта, Биљана Мичић за ову књигу бира десетак Ристићевих песама, „Турпитуду”, три одломка из поменутог антиромана и седам есејистичко-критичких штива. Како је горе наговештено, из богате литературе о Ристићу одлучила се за одломак из Јеремићевог огледа „Марко Ристић”.

Књига *Скендер Куленовић*, коју је приредио Срђан Орсић, садржи избор из Куленовићеве поезије, прозе, есејистике и књижевности за децу. Приређивач је у исцрпном предговору, са извесном личном и аутобиографском нотом, живо представио животни и стваралачки пут писца драматичне судбине, како у ратном тако и у поратном времену. Успут је добро оцртана и тзв. рецепција, односно историја читања и вредновања Куленовићевог дела. Уз за ову прилику одабране критичке прилоге Предрага Палавестре, Рајка Петрова Нога и Ранка Рисојевића, Орсићев приређивачки учинак с једне стране актуализује место и значење Куленовићевог дела у новијој српској књижевности, а с друге критички подсећа на низ ранијих читања, од којих овај пут издвајамо само она из пера Мидхата Бегича, Радомира Константиновића, Бошка Петровића, Мирослава Егерића, Новице Петковића и Предрага Пипера.

Самосталном књигом представљен је као значајна стваралачка индивидуалност у трећем таласу нашег модернизма и Борислав Радовић, песник и есејиста, чији стваралачки пут приређивач Марко Аврамовић у своме предговору расветљава пажљиво и студиозно, са истраживачким тежиштем на котатама и раскршћима која у овом вредносно уједначеном опусу репрезентују песничке књиге *Маина*, *Брајџство по несаници*, *Ојиси*, *Јесла*, *Песме 1971–1982* и *Избране јесме 1954–1984*, које су, по Аврамовићу, „основна књига његовог песништва”. Закупљен најпре тајном језика, па реактуализацијом мита, Радовић је, најпосле, како каже у једном есеју, осведочен да „све што зна бива бачено у засенак пред оним што се види”. Ипак, по уверењу нашег приређивача, Радовићу и као „песнику културе” и као „песнику реалисти” језик бива и остаје

„најважнија преокупација”. Са овом Аврамовићевом тезом успостављају потпун склад и његови налази о песниковим поетичким сродствима (Матић, Маларме, Сен-Џон Перс), избор сачињен од 161 песме и поетска записа, 11 есеја и 2 беседе, као и у књигу уврштени критички текстови Славка Гордића, Александра Јовановића и Драгана Стојановића.

(Коларац, 18. септембар 2023)